

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра фінансів
(найменування кафедри)

Допущено до захисту
Завідувач кафедри

(підпис)
“ ____ ” _____ 201 ____ р.

**КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня магістра**

зі спеціальності 8.07072 Фінанси, банківська справа та страхування
(шифр та найменування спеціальності)

за магістерською програмою професійного спрямування
«Державні та муніципальні фінанси»
(назва магістерської програми)

на тему: «Управління фінансовими ресурсами органів місцевого
самоврядування»
(назва теми)

Виконавець:

студент ЦЗФН факультету

Овчаренко Марія Миколаївна
(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

Науковий керівник:

кандидат економічних наук
(науковий ступінь, вчене звання)

Васютинська Людмила Анатоліївна
(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

ОДЕСА – 2018

АНОТАЦІЯ

Овчаренко Марії Миколаївни,
(*прізвище та ініціали студента*)

«Управління фінансовими ресурсами органів місцевого самоврядування»,
(*назва кваліфікаційної роботи*)

кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра зі спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування» за магістерською програмою «Державні та муніципальні фінанси»,

Одеський національний економічний університет
м. Одеса, 2018 рік

Кваліфікаційна робота магістра складається з трьох розділів. Об'єкт дослідження – процес управління фінансовими ресурсами органів місцевого самоврядування в Україні.

У роботі розглядаються теоретичні аспекти управління фінансовими ресурсами органів місцевого самоврядування.

Проаналізовано проблематику формування фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування, проведено діагностику системи управління видатками бюджету органів місцевого самоврядування.

Запропоновано вектори удосконалення системи управління фінансовими ресурсами органів місцевого самоврядування з урахуванням зарубіжного досвіду

Ключові слова: місцеве самоврядування, фінансові ресурси, управління.

ANNOTATION

Ovcharenko Mariia Nikolaevna
(*students surname and initials*)

"Management of financial resources of local self-government authorities",
(*work title*)

thesis for Master degree in specialty «Finance, banking and insurance» under the program «State and municipal finances»,

Odessa National Economic University
Odessa, 2018

Thesis consists of three chapters. Object of study is the process of managing the financial resources of local self-government bodies in Ukraine.

Diploma thesis deals with theoretical aspects of management by financial resources of local self-government bodies

The problems of formation of local self-government bodies' financial resources were analyzed, the system of budget management of local self-government system was executed.

Vectors of improvement the system of management by local self-government bodies' financial resources with consideration of foreign experience are proposed.

Keywords: local self-government, financial resources, management

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ.....	7
1.1. Сутність місцевого самоврядування.....	7
1.2. Фінансові ресурси органів місцевого самоврядування як об'єкт управління.....	16
1.3. Організація управління фінансовими ресурсами органів місцевого самоврядування.....	25
РОЗДІЛ 2. ПРАКТИКА І ПРОБЛЕМАТИКА УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ.....	32
2.1. Проблематика формування фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування.....	32
2.2. Діагностика системи управління видатками бюджету органів місцевого самоврядування.....	42
2.3. Особливості формування та використання фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування (на прикладі бюджету Доманівської селищної ради Миколаївської області).....	50
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ.....	58
3.1. Застосування зарубіжного досвіду щодо реформування системи управління фінансовими ресурсами органів місцевого самоврядування в українську практику.....	58
3.2. Вектори удосконалення системи управління фінансовими ресурсами органів місцевого самоврядування.....	68
ВИСНОВКИ.....	76
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	80
ДОДАТКИ.....	92

ВСТУП

Актуальність теми. Місцевим бюджетам, як основній фінансовій базі органів місцевого самоврядування, належать особливе місце в бюджетній системі нашої держави. Важлива роль відводиться місцевим бюджетам і у соціально-економічному розвитку території, адже саме з місцевих бюджетів здійснюється фінансування закладів освіти, культури, охорони здоров'я населення, засобів масової інформації; також фінансуються різноманітні молодіжні програми, видатки по упорядкуванню населених пунктів. Саме з місцевих бюджетів здійснюються видатки на соціальний захист населення. Вирішення даних питань можливе лише за умов утворення ефективної системи управління фінансовими ресурсами.

В нинішній час проведення економічних реформ в Україні та запровадження децентралізації зокрема у сфері бюджетних відносин проблема формування та ефективного використання фінансових ресурсів надзвичайно актуалізується. Дефіцит фінансових ресурсів як наслідок розгортання кризових явищ в економіці вимагає залучення нових джерел наповнення місцевих бюджетів та застосування сучасних підходів до управління фінансовими ресурсами органів місцевого самоврядування.

В сучасних умовах існують проблеми формування та використання фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування для виконання покладених на органи місцевої влади повноважень. Тому це і обумовлює актуальність теми дослідження.

Теоретичним і практичним питанням управління фінансовими ресурсами органів місцевого самоврядування присвячено роботи таких вітчизняних вчених, як О.Д.Василик, С. Буковинський, С. Слухай, К.В. Павлюк, Ю.В. Пасечник, С.І.Юрій, В.М. Федосов, В.Б. Петренко, О.П. Кириленко, А.Г. Загородній, Г.Л. Вознюк, Т.С. Смовженко, О. П. Кириленко, І. О. Луніна, В. М. Опарін, К. В. Павлюк, В.І. Кравченко, І.Х.Озеров та зарубіжних вчених, з урахуванням особливостей їх країн.

Поряд з тим, що в даному питанні було досягнуто значних результатів, ще залишився ряд проблем які є не вирішеними. Потрібно проводити подальші оцінювання спроможності місцевих бюджетів, фінансової стійкості та шукати способи запровадження векторів удосконалення систему управління фінансовими ресурсами органів місцевого самоврядування.

Важливість даних питань та недостатність їх вивчення визначили вибір теми дипломної роботи, зумовили її актуальність, теоретичну та практичну цінність.

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є поглиблене вивчення теоретико-організаційних засад управління фінансовими ресурсами органів місцевого самоврядування та пошук шляхів вдосконалення системи управління фінансовими ресурсами органів місцевого самоврядування.

Для досягнення визначеної мети поставлені такі **завдання**:

- розкрити сутність місцевого самоврядування;
- розглянути фінансові ресурси органів місцевого самоврядування як об'єкт управління;
- дослідити організацію управління фінансовими ресурсами органів місцевого самоврядування;
- проаналізувати проблематику формування фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування;
- здійснити діагностику системи управління видатками бюджету органів місцевого самоврядування;
- дослідити особливості формування та використання фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування (на прикладі бюджету Доманівської селищної ради Миколаївської області)
- здійснити застосування зарубіжного досвіду щодо реформування системи управління фінансовими ресурсами органів місцевого самоврядування в українську практику;
- визначити вектори удосконалення системи управління фінансовими ресурсами органів місцевого самоврядування.

Об'єкт дослідження. Об'єктом дослідження є процес управління фінансовими ресурсами органів місцевого самоврядування в Україні.

Предмет дослідження – система економічних відносин щодо управління фінансовими ресурсами органів місцевого самоврядування.

Методи дослідження. У процесі дослідження застосовувалися методи системного і комплексного дослідження: метод аналізу і синтезу (для конкретизації складових частин наповнення бюджетів шляхом розмежування його на складові частини); графічний метод (для наочного відображення результатів дослідження); методи факторного аналізу (при виявленні й вимірюванні впливу факторів на результативність управління фінансовими ресурсами); метод порівнянь (для зіставлення фактичних даних звітного та попередніх років).

Інформаційна база дослідження. Інформаційною базою дослідження є статистичні дані та звіти органів Державної служби статистики України, Державної казначейської служби України, Державної фіскальної служби України, Доманівської селищної ради, законодавчі та нормативно-правові акти з питань управління фінансовими ресурсами органів місцевого самоврядування, дисертаційні та монографічні дослідження, наукові статті вітчизняних та зарубіжних вчених за темою дипломної роботи, періодична економічна література та інтернет ресурси.

Публікації та апробація результатів дослідження. За результатами виконання кваліфікаційної роботи магістра опубліковано: Овчаренко М.М. Фінансові ресурси органів місцевого самоврядування: джерела формування та напрями використання / М. М. Овчаренко // Студентська науково-практична конференція фінансово-економічного факультету Одеського національного економічного університету: «Фінансові аспекти розвитку держави, регіонів та суб'єктів господарювання: сучасний стан та перспективи», 24 листопада 2017 року; Овчаренко М.М. Формування та використання фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування / М.М. Овчаренко //Збірник студентських

наукових праць. ОНЕУ. Кафедра фінансів. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://oneu.edu.ua/pages/cath/finans/>

ВИСНОВКИ

Результатом дипломної роботи є узагальнення теоретичних питань та вирішення практичних, які були виявлені у вивченні теоретико-організаційних засад управління фінансовими ресурсами органів місцевого самоврядування, дослідженні практики та проблематики формування і управління фінансовими ресурсами органів місцевого самоврядування в Україні та пошуку шляхів вдосконалення системи управління фінансовими ресурсами органів місцевого самоврядування. Що дає змогу сформулювати низку висновків теоретичного та науково-практичного характеру, які допомагають віднайти вирішення завдань дипломної роботи:

1. Розкриваючи сутність місцевого самоврядування можна дійти висновку, що це розуміння виходило з особливостей впливу державного управління на розвиток певних територій. Виокремлюючи певні риси місцевого самоврядування, автори наголошували на його правовій основі, акцентуючи увагу на передачі державних повноважень та їхній самостійності щодо прийняття управлінських рішень для розвитку певної території.

2. Розглянувши фінансові ресурси органів місцевого самоврядування як об'єкта управління можна відзначити, що це надходження, необхідні для безперебійного забезпечення повноважень влади. Фінансові ресурси - є головною ознакою фінансової незалежності органів місцевого самоврядування у виконанні ними реальних владних функцій. Фінансові ресурси - є необхідним джерелом для здійснення процесу розширеного відтворення, фінансування місцевих програм розвитку та соціального забезпечення територіальної громади. фінансові ресурси органів місцевого самоврядування є сукупністю фондів коштів, що формуються в результаті створення та вартісного розподілу та перерозподілу валового внутрішнього продукту, передаються у розпорядження та спрямовуються на виконання покладених законом на органи місцевого самоврядування завдань і функцій, для реалізації намічених цілей та програм економічного і соціально-культурного розвитку території у відповідності до обраних пріоритетів.

3. Досліджуючи організацію управління фінансовими ресурсами органів місцевого самоврядування було виявлено, що головною метою органів місцевого самоврядування в умовах ринкової економіки результативно та ефективно впливати на процеси соціально-економічного і культурного розвитку територій, забезпечувати якісний рівень надання суспільних послуг населенню на рівні європейських стандартів. При цьому децентралізована модель територіальної організації влади повинна бути здатна до самовдосконалення і саморегуляції.

4. Аналізуючи проблематику формування фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування було виявлено, що ефективна діяльність органів місцевого самоврядування щодо соціально-економічних процесів в адміністративно-територіальній одиниці можлива лише за умови достатнього обсягу фінансових ресурсів, що знаходяться в їхньому розпорядженні. У процесі формування фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування в Україні простежується зростання фінансової залежності місцевої влади від державної, що суперечить процесу реалізації політики децентралізації фінансових ресурсів, яка триває в країні.

5. Здійснення діагностики системи управління видатками бюджету органів місцевого самоврядування дозволило встановити, що на сьогоднішній день місцеві органи влади змушені більше 80% фінансових ресурсів направляти на покриття поточних витрат, а саме на забезпечення захищених статей видатків місцевих бюджетів. Відповідно місцеві бюджети України є «бюджетами проїдання», адже обсяг фінансових ресурсів, що спрямовується на фінансове забезпечення соціально-економічного розвитку територій є недостатнім. Це дає підстави зробити висновок, що система фінансового забезпечення місцевих органів влади функціонує неефективно.

6. Дослідження особливостей формування та використання фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування (на прикладі бюджету Доманівської селищної ради Миколаївської області) показало, що нині, навіть при збільшенні

бюджетних надходжень проглядається «бюджет проїдання», що в свою чергу негативно впливає на соціально-економічний розвиток території.

7. Спираючись на зарубіжний досвід щодо реформування системи управління фінансовими ресурсами органів місцевого самоврядування запропоновано використання основних способів розмежування бюджетних доходів як:

- розподіл податків та інших доходів між бюджетами різних рівнів;
- розщеплення надходжень від податків шляхом закріплення за кожним рівнем бюджетної системи конкретних часток податку в межах єдиної ставки оподаткування;
- установлення територіальних надбавок до загальнодержавних податків.

Таким чином, використання міжнародного досвіду формування та використання фінансових ресурсів органами місцевого самоврядування дасть змогу більш раціонально здійснювати управління коштами місцевої влади, що позитивно вплине на соціально-економічний розвиток територій нашої країни.

8. Визначаючи вектори удосконалення системи управління фінансовими ресурсами органів місцевого самоврядування виявлено, що раціональне управління всіх ресурсів, що створюються органами влади, бізнесом, домашніми господарствами регіону для досягнення визначених фінансових результатів, забезпечення розширеного відтворення та соціального розвитку. При цьому основними критеріями досягнення поставлених цілей є:

- розрахунок на власні джерела фінансових поточних потреб громади;
- можливість залучення у необхідних обсягах зовнішніх фінансових ресурсів;
- формування ресурсної бази при допустимому рівні ризику;
- наявність інститутів, що забезпечують ефективність управління фінансами громади.

Проведене дослідження дозволило висунути низку пропозицій щодо удосконалення системи управління фінансових ресурсів органів місцевого

самоврядування. Для позитивних змін в існуючій системі фінансування органів місцевого самоврядування необхідно:

- підвищити зацікавленість органів місцевого самоврядування у нарощуванні обсягів доходів місцевих бюджетів шляхом розширення повноважень щодо здійснення місцевими органами влади запозичень, їхніх обсягів і форм з метою фінансування місцевих бюджетів;

- створити підрозділи внутрішнього аудиту при територіальних громадах для проведення контролю за управлінням фінансовими ресурсами органів місцевого самоврядування;

- забезпечити ефективність та результативність використання коштів місцевих бюджетів шляхом застосування інструментарію програмно-цільового методу;

- вдосконалити систему регулювання міжбюджетними відносинами, використовуючи методичний інструментарій щодо розрахунку освітньої та медичної субвенцій;

- розробити механізм залучення інвестиційних ресурсів на умовах державно-приватного партнерства та співпраці з міжнародними з міжнародними економічними організаціями і фінансовими інституціями, що надасть можливість розширити джерела фінансування програм соціально-економічного розвитку територій;

- встановити механізми державного контролю за законністю рішень органів місцевого самоврядування та якістю надання населенню бюджетних послуг;

- розробити методологію формування діючого інституту місцевого запозичення для залучення додаткових фінансових ресурсів з метою фінансування інноваційних проєктів;

- посилити громадський контроль за використанням власних і залучених фінансових ресурсів з метою посилення прозорості бюджетного процесу на місцях.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Арабчук Я.І. Фінансова децентралізація – основна складова спроможної громади / Я.І. Арабчук // Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування. – 2016. – No 1. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ttpdu_2016_1_2
2. Атаманчук Г. В. Теория государственного управления : курс лекций / Григорий Васильевич Атаманчук. – М. : Юридическая литература, 1997. – 351 с.
3. Батракова Д. С. Категорія "місьцеве самоврядування": підходи до визначення [Електронний ресурс] / Д. С. Батракова // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Юриспруденція. - 2015. - Вип. 17(1). - С. 150-152. - Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_jur_2015_17\(1\)_41](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_jur_2015_17(1)_41).
4. Беззубко Л. В. Про деякі механізми взаємодії членів громади з органами місцевого самоврядування / Л. В. Беззубко, О. В. Скопец // Менеджер. – 2007. – №1(39). – С. 76-81.
5. Безобразов В.П. Государство и общество. Управление, самоуправление и судебная власть / В.П. Безобразов. – СПб. : Тип. В. Безобразова и Комп., 1882. – 737 с.
6. Бечко П.К., Ролінський О.В. Місцеві фінанси: Навч. посіб. – К.: Центр учбової л-ри, 2007. – 192 с.; Владимиров К.М., Чуйко Н.Г., Рогальський О.Ф. Місцеві фінанси: Навч. посіб. – Херсон: Олді-плюс, 2006. – 352 с.
7. Бечко П.К., Ролінський О.В. Місцеві фінанси: навч.пос. — К.: Центр учбової літератури, 2007. — 192 с.
8. Бондарук Т. Г. Місьцеве самоврядування та його фінансове забезпечення в Україні / Т. Г. Бондарук ; НАН України ; Ін-т екон. та прогноз. К – К., 2009. – 608 с.
9. Борденюк В. Деякі аспекти співвідношення місцевого самоврядування, держави і громадянського суспільства в Україні / В. Борденюк // Право України. – 2001. – № 12. – С. 24–26.

10. Брязкало А. Є. Місцеві запозичення як джерело формування фінансових ресурсів органами місцевого самоврядування [Електронний ресурс] / А. Є. Брязкало // Економіка та держава. - 2016. - № 3. - С. 98-101.
11. Бугіль С. Я. Фінансова стійкість та безпека місцевих бюджетів в умовах обмеженості фінансових ресурсів[Електронний ресурс] / С. Я. Бугіль // Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. - 2016. - Вип. 1. - С. 55-60. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/sepspu_2016_1_15.
12. Бусел В. Т. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад, і голов. ред. В. Т. Бусел. – Київ ; Ірпінь : ВТФ „Перун”, 2002. – С. 1098.
13. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 №2456-VI // Офіційний сайт Верховної Ради України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>
14. Бюджетний моніторинг за 2012 рік. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://hvylya.net/analytics/economics/index-otkryitosti-byudzheta-2012-mesto-ukrainyiv-mirovom-reytinge.html>
15. Бюджетний моніторинг за 2013 рік. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://hvylya.net/analytics/economics/index-otkryitosti-byudzheta-2013-mesto-ukrainyiv-mirovom-reytinge.html>
16. Бюджетний моніторинг за 2014 рік. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://hvylya.net/analytics/economics/index-otkryitosti-byudzheta-2014-mesto-ukrainyiv-mirovom-reytinge.html>
17. Бюджетний моніторинг за 2015 рік. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://hvylya.net/analytics/economics/index-otkryitosti-byudzheta-2015-mesto-ukrainyiv-mirovom-reytinge.html>
18. Бюджетний моніторинг за 2016 рік. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://hvylya.net/analytics/economics/index-otkryitosti-byudzheta-2016-mesto-ukrainyiv-mirovom-reytinge.html>
19. Валовий внутрішній продукт / Міністерство фінансів України [Електронний ресурс] – Режим доступу:<https://index.minfin.com.ua/economy/gdp/>

20. Варга С.І. Фінансові ресурси місцевого самоврядування [Рукопис]: Дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.04.01 «Фінанси, грошовий обіг і кредит». – Київський нац. ун-т імені Тараса Шевченка. – К., 2001. – 168с.
21. Василик О.Д. Теорія фінансів : (підручник] / О.Д. Василик. - К. : НІОС. 2000. - -116 с.
22. Використання досвіду країн з розвиненою ринковою економікою [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/123456789/2263/1/GEB_2012_v38_No5-O_Shelest-Using_the_experience_of_countries_with_developed_market_economies_167.pdf
23. Владимиров К.М., Чуйко Н.Г., Рогальський О.Ф. Місцеві фінанси. навч.посібник. — Херсон: Олдіплюс, 2006. — 352 с.
24. Воробйов Ю.М. Теоретичні засади формування і використання фінансових ресурсів в соціально-економічній ситемі держави / Ю.М. Воробйов [Електронний ресурс]. - Режим доступу : [BiPr://£Bi.scitea.e<1и/argiy/2009/пу_4-2009/003уогоБ.раГ](http://lib.scitea.e<1и/argiy/2009/пу_4-2009/003уогоБ.раГ).
25. Георгієвський Ю. До питання визначення критеріїв розмежування компетенції органів державної виконавчої влади та органів місцевого самоврядування [Електронний ресурс] / Ю. Георгієвський // Віче. - 2014. - № 14. - С. 6-9. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/viche_2014_14_3.
26. Гіржев А. О. Теоретичні підходи до визначення інституційної сутності явища місцевого самоврядування[Електронний ресурс] / А. О. Гіржев // Наукові праці [Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу "Києво-Могилянська академія"]. Серія : Державне управління. - 2015. - Т. 263, Вип. 252. - С. 47-53. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npchdu_2015_263_252_10.
27. Гораль Л. Т. Пріоритети використання фінансових ресурсів органами місцевого самоврядування в умовах посткризового відновлення економіки [Електронний ресурс] / Л. Т. Гораль, Н. Я. Спасів // Наукові записки Національного університету "Острозька академія". Серія : Економіка. - 2013. -

- Вип. 24. - С. 104-109. - Режим доступу:
http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoa_2013_24_22.
28. Городецька Т. Е. Зарубіжний досвід формування фінансових ресурсів на місцевому рівні [Електронний ресурс] / Т. Е. Городецька, Ю.І. Ківшик // Молодий вчений. - 2017. - № 1. - С. 559-563. - Режим доступу:
http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2017_1_135.
29. Гошовська В. Концептуальні підходи до оцінювання економічної ефективності діяльності органів місцевого самоврядування [Електронний ресурс] / В. Гошовська, П. Ворона // Місьцеве самоврядування та регіональний розвиток в Україні. - 2013. - № 1. - С. 34-38. - Режим доступу:
http://nbuv.gov.ua/UJRN/mcrru_2013_1_14.
30. Гулак Л. С. Сучасні моделі місцевого самоврядування: порівняльний аналіз / Л. С. Гулак // Порівняльно-аналітичне право. 2014. С. 14–16.
31. Гулак Л. С. Теоретичні засади становлення місцевого самоврядування / Лариса Гулак // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету : Серія Юриспруденція. 2013. 6-2; Том 1. С. 101–104.
32. Гургула Т. В. Фінансове забезпечення спроможності територіальних громад: проблеми та шляхи їх вирішення / Т. В. Гургула // Науковий вісник Мукачівського державного університету. (Серія «Економіка»). – 2017. – №1 – С.132-136.
33. Д'яченко С.П. Територіальна громада в системі місцевого самоврядування [Електронний ресурс] / С.П. Д'яченко // Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. - 2013. - № 16. - С. 18-21. - Режим доступу:
http://nbuv.gov.ua/UJRN/VSUNU_2013_16_5.
34. Дем'янчук О. І. Децентралізація фінансових ресурсів місцевими бюджетами України [Електронний ресурс] / О. І. Дем'янчук // Наукові записки [Національного університету "Острозька академія"]. Сер. : Економіка. - 2013. - Вип. 21. - С. 139-143. - Режим доступу:
http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoa_2013_21_32.

35. Державне будівництво і місцеве самоврядування в Україні: підручник[Електронний ресурс] / І. І. Бодрова, С. В. Болдирєв, В. О. Величко та ін.; за ред. С. Г. Серьогіної. – [2-ге вид. переробл. та доповн.].– Х. : Право, 2011. – 360 с. –Режим доступу:http://library.nulau.edu.ua/POLN_TEXT/KNIGI_2012/Dergbud_2011.pdf
36. Деркач М. І. Аналіз наслідків трансформації Бюджетного кодексу України для місцевих фінансів / М. І. Деркач, М. В. Литвин // Вісник Університету банківської справи Національного банку України. – 2011. – №1(11). – С. 22–28.
37. Деркач М. І. Сучасна державна політика у сфері у сфері подолання статичного і динамічного дисбалансів місцевих бюджетів / М. І. Деркач // Фінанси України. – 2011. – № 4. – С. 55–64.
38. Децентралізація освіти та реформа міжбюджетних відносин мають узгоджуватися між собою // Інформаційний бюлетень Міжнародного центру перспективних досліджень //2001. — №6.[//www.icps.kiev.ua](http://www.icps.kiev.ua).
39. Дідківська Л. І. Державне регулювання економіки: навч. посіб. / Л. І. Дідківська. – Вид-во «Знання», 2007. – 214 с.
40. Долженков О. О. Становлення місцевого самоврядування в Україні [Електронний ресурс] / О. О. Долженков // Актуальні проблеми політики. - 2013. - Вип. 50. - С. 3-11. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/appol_2013_50_1.
41. Європейська хартія місцевого самоврядування, ратифікована Законом України № 52/97 – ВР від 15.07.97 – [Електронний ресурс] – Режим доступу: - // Ліга: еліт Закон.
42. Євтушенко О.Н.Місцеве самоврядування в Україні: теорія та практика становлення: навч.посіб. / О.Н. Євтушенко, Т.В. Лушпгіна. – Миколаїв: Вид-во ЧДУ ум. Петра Могили, 2013. – 316 с.
43. Журавський В.С., Серьогін В.О., Ярмиш О.Н. Державне будівництво та місцеве самоврядування в Україні. – К., 2003. – 672 с.

44. Зайчикова В. В. Місцеві фінанси України та європейських країн. / В. В. Зайчикова – К.: НДФІ, 2007. – 299 с.
45. Зубко Г. Процес децентралізації фінансів необхідно завершити якнайшвидше / Урядовий портал // Електронний ресурс. – Режим доступу http://www.kmu.gov.ua/control/publish/article?art_id=247863685.
46. Ільяшенко В.А. Розвиток місцевого самоврядування в зарубіжних країнах / В.А. Ільяшенко // Держава та регіони. – 2013. – № 3. – С. 48-54.
47. Індус К. П. Формування і використання фінансових ресурсів місцевого самоврядування [Електронний ресурс] / К. П. Індус // Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. - 2013. - Вип. 10. - С. 290-294. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzlubp_2013_10_70.
48. Карпінський Б. А. Збалансованість фінансової системи території як один з чинників сталого розвитку / Б. А. Карпінський, О. В. Герасименко // Фінанси України. – 2015. – С. 80-88.
49. Ключка С. С. Громадський контроль як інструмент ефективного використання фінансових ресурсів місцевих бюджетів [Електронний ресурс] / С. С. Ключка // Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. - 2016. - № 3. - С. 90-94. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzizvru_2016_3_17.
50. Козаченко Ю. П. Місцеві фінанси як важливий ресурс місцевого самоврядування: теоретичний підхід [Електронний ресурс] / Ю. П. Козаченко // Актуальні проблеми державного управління. - 2014. - № 1. - С. 124-131. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apdy_2014_1_18.
51. Колісніченко Н. Інституційна та інституціональна спроможність місцевого самоврядування: сутність понять та особливості визначення [Електронний ресурс] / Н. Колісніченко, М. Войновський // Теоретичні та прикладні питання державотворення. - 2015. - Вип. 16. - С. 296-309. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/tppd_2015_16_22.

52. Конституція України. Закон України: від 28.06.1996 р., за № 254к/96-ВР [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
53. Корнієнко М. І. Муніципальне право України: концептуальні та організаційно-правові системи / М. І. Корнієнко. – К. : Алерта, 2005. – С. 15–29.
54. Крупіна Н. Концептуальні підходи до визначення сутності поняття "дохідна база органів місцевого самоврядування" [Електронний ресурс] / Н. Крупіна // Науковий вісник [Одеського національного економічного університету]. - 2015. - № 3. - С. 93-102-112. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nv_2015_3_11.
55. Курінний Є. Комунальне управління: ознаки, принципи, поняття / Є. Курінний // Право України. – 2003. – № 12. – С. 15.
56. Лазутіна Л.О. Джерела формування місцевих бюджетів сільських територій в умовах децентралізації / Л.О. Лазутіна // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://global-national.in.ua/archive/6-2015/150.pdf>
57. Ламський М. Д. Доходи місцевих бюджетів як інструмент забезпечення повноважень органів самоврядування // Бізнесінформ. – 2016. - №11. – С. 142-147.
58. Лахтіонова Л. Фінансовий аналіз суб'єктів господарювання : (монографія) / Л. Лахтіонова. - К. : КНЕУ. 2001. - 387 с.
59. Лучка А. В. Бюджетний потенціал фінансової незалежності місцевого самоврядування [Текст] : дис. к-та екон. наук : 08.00.08 / А. В. Лучка ; Тернопільський національний економічний ун-т. – Тернопіль, 2009. – 256 с.
60. Мацук З. А. Фіскальний федералізм як децентралізована модель формування бюджетного регулювання в Україні / З. А. Мацук // Фінанси, облік і аудит : зб. наук. пр. / Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана. – 2014. – Вип. 1 (23). – С. 81–91.
61. Мельничук Н. Ю. Теоретичні підходи до визначення поняття системи управління фінансовими ресурсами органів місцевого самоврядування

- [Електронний ресурс] / Н. Ю. Мельничук // Наукові праці НДФІ. - 2015. - Вип. 2. - С. 104-111. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npndfi_2015_2_14.
62. Місцеві фінанси: підручник / За ред. О.П.Кириленко. — К.: Знання, 2006. — 677 с.
63. Модернізація місцевих фінансів України в умовах економічних і соціальних трансформацій: Монографія / За ред. О.П. Кириленко. – Тернопіль: ТНЕУ, «Економічна думка», 2008. – 376 с.
64. Наумкіна С.Є. Європейська система місцевого самоврядування та її креативне втілення в сучасній Україні [Електронний ресурс] / С. Наумкіна, Т. Бризгунова // Освіта регіону. Політологія. Психологія. Комунікації. – 2013. - №2. – Режим доступу: <http://www.social-science.com.ua>
65. Опратний С. М. Концептуальний підхід до розуміння сутності місцевого самоврядування [Електронний ресурс] / С. М. Опратний // Право та державне управління. - 2013. - № 1. - С. 174-176. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ptdu_2013_1_38.
66. Опратний С. М. Правове забезпечення становлення й розвитку системи місцевого самоврядування в Україні в історичній ретроспективі [Електронний ресурс] / С. М. Опратний // Держава та регіони. Сер. : Державне управління. - 2013. - № 1. - С. 145-149. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/drdu_2013_1_29.
67. Орзіх М. Місцеве самоврядування в незалежній Україні : десятиріччя досягнень та прорахунків / М. Орзіх // Місцеве самоврядування : 10 років здобутків / за ред. М. Пухтинського. – К. : Атіка, 2002. – С. 69.
68. Офіційний сайт Міністерства економічного розвитку і торгівлі України [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://me.gov.ua>.
69. Павлюк К. В. Концептуальні підходи до вдосконалення системи міжбюджетних відносин на засадах конкурентного федералізму / К. В. Павлюк // Наукові праці НДФІ. – 2006. - № 1 (34). – С. 23–34.
70. Павлюк К. В. Формування доходів місцевих бюджетів / К. В. Павлюк // Фінанси України. – 2006. – №4. – С. 24–37.

71. Пеклушенко О. М. Правове стимулювання економічного забезпечення місцевого самоврядування [Електронний ресурс] / О. М. Пеклушенко // Держава та регіони. Сер. : Державне управління. - 2013. - № 1. - С. 150-155. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/drdu_2013_1_30.
72. Петровська І.О., Клиновий Д.В. Фінанси (з елементами статистики фінансів): Навч. по-сіб. - К.: ЦУЛ, 2002. - 300 с.
73. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. №2755-VI зі зміна та доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
74. Полинюк, Н. І. Механізм формування фінансових ресурсів місцевих органів управління в умовах демократизації суспільства [Текст] / Наталія Ігорівна Полинюк // Економічний аналіз: зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол.: О. В. Ярощук (голов. ред.) та ін. – Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка», 2016. – Том 26. – № 1. – С. 65-72. – ISSN 1993-0259.
75. Про місцеве самоврядування в Україні. Закон України: від 21.05.1997 р., за № 280/97-ВР [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр>
76. Романенко О.Р. Фінанси: Підруч. — 4-те вид. — К.: Центр учбової л-ри, 2009. — 312 с
77. Рябоконь О. О. Планування та управління фінансовими ресурсами місцевих бюджетів в умовах децентралізації економіки України [Електронний ресурс] / О. О. Рябоконь // Економіка та держава. - 2016. - № 11. - С. 98-100.
78. Савчук Н. Фіскальний федералізм та перспективи його адаптації до українських реалій / Н. Савчук // Світ фінансів. – 2014. - № 1. – С. 76–88.
79. Скрипнюк О. В. Децентралізація влади як фактор забезпечення стабільності конституційного ладу: питання теорії і практики [Електронний

- ресурс]/ О. В. Скрипнюк // Віче : громадсько-політичний і теоретичний журнал. – 2015. С. 22–24. – Режим доступу: <http://ccu.gov.ua/doccatalog/document;...?id>.
80. Статистика стран мира [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://svspb.net/sverige/statistika-stran-mira.php>
81. Сторонянська І. З. Ефективність використання фінансових ресурсів місцевих бюджетів: проблемно-орієнтований аналіз [Електронний ресурс] / І. З. Сторонянська, Л. Я. Бенюк // Стратегічні пріоритети. - 2014. - № 1. - С. 84-90. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/spa_2014_1_13.
82. Сушинський О. І. Місцеве самоврядування в Україні : концептуальні засади статусу та діяльності виконавчих органів : монографія / Олександр Іванович Сушинський. – Львів : Афіша, 2003. – 167 с.
83. Тарангул Л. Л. Особливості формування міжбюджетних фінансових потоків в умовах запровадження в Україні бюджетної децентралізації / Л. Л. Тарангул, Т. А. Коляда // Фінанси України. – 2015. – № 3. – С. 30–44.
84. Тесля С. М. Місцеві бюджети як основне джерело формування фінансових ресурсів регіону [Електронний ресурс] / С. М. Тесля, О. М. Ходань // Молодий вчений. - 2014. - № 5(2). - С. 19-21. - Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2014_5\(2\)_5](http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2014_5(2)_5).
85. Тимошенко О. В. Фінансові ресурси органів місцевого самоврядування в умовах фінансової незалежності територіальних громад [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://dspace.puet.edu.ua/bitstream/123456789/1805/1/O.V.%20ст.72-74%20pdf.pdf>
86. Тимчук О. Світова практика побудови бюджетного федералізму в системі міжбюджетних відносин в умовах переходу до ринку / О. Тимчук, М. Тріпак // Наукові записки Тернопільського нац-го педагогічного ун-ту імені Володимира Гнатюка. Серія : Економіка / Терноп. нац. пед. ун-т ім. Володимира Гнатюка. – 2003. – № 14. – С. 74–77.
87. Фінансові ресурси як базис формування фінансового потенціалу / Чуницька І.І. // Економіка та держава. — 2007. — №5. — С. 29—31.

88. Фінансові ресурси: проблеми визначення та розміщення / Опарін В.М. // Вісник Національного банку України. — 2000. — № 5. — С. 10—12.
89. Фінанси регіону: [навч. посіб.] / [Коваленко М.А., Мацієвич Т.О., Полевик Г.М., Радванська Н.В.]; за ред.. Коваленка М.А. — Херсон: Олді-плюс, 2010. — 312 с.
90. Фінанси: вишкіл студії : (навч. посіб.) / С.І. Юрій (та ін.); за ред. С.І. Юрія. - Тернопіль : Карт-Бланш. 2002. - 357 с.
91. Фінанси: навч. посіб. / В.С. Загорський, О.Д. Вовчак, І.Г. Благун, І.Р. Чуй. - 2-ге вид., стер. - К.: Знання, 2008. - 247 с.
92. Фінанси: підручник / За ред. С.І. Юрія, В.М. Федосова. - К.: Знання, 2008. - 611 с.
93. Цугунян А.М. Основні напрямки вдосконалення системи видатків місцевих бюджетів // Економіка і управління. — 2013. - №2. — С. 89-95.
94. Чернеженко О. М. Фінансові основи місцевого самоврядування у Швейцарії [Електронний ресурс] / О. М. Чернеженко // Вісник Академії адвокатури України. - 2013. - Число 1. - С. 37-44. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vaau_2013_1_8.
95. Черновська М. М. Теоретичні підходи до визначення суті місцевих бюджетів та бюджетів місцевого самоврядування [Електронний ресурс] / М. М. Черновська // Наукові записки [Національного університету "Острозька академія"]. Сер. : Економіка. - 2013. - Вип. 21. - С. 202-205. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoa_2013_21_45.
96. Чириченко Ю. В. Модернізація основних складових місцевих бюджетів в умовах децентралізації фінансових ресурсів [Електронний ресурс] / Ю. В. Чириченко, Н. П. Кожаліна // Науковий погляд: економіка та управління. - 2016. - № 1. - С. 124-129. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vamsue_2016_1_16.
97. Шаповал В. Сутність місцевого самоврядування (питання теорії) / В. Шаповал // Місцеве самоврядування : 10 років здобутків / за ред. М. Пухтинського — К. : Атіка, 2002. — С. 300.

98. Шевчук А. А. Теоретичні аспекти дослідження ролі інструментів контролю щодо формування фінансових ресурсів місцевих бюджетів [Електронний ресурс] / А. А. Шевчук // Актуальні проблеми міжнародних відносин. - 2014. - Вип. 118(2). - С. 170-174. - Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/apmv_2014_118\(2\)_21](http://nbuv.gov.ua/UJRN/apmv_2014_118(2)_21).
99. Шляхи зміцнення місцевого самоврядування: норвезький досвід та українська перспектива // [Електронний ресурс] – Режим доступу: ist.osp_ua.info/vd.php?pokaz=2159.
100. Шульц Е. П. Фінансові ресурси органів місцевого самоврядування [Електронний ресурс] / Е. П. Шульц // Вісник Одеського національного університету. Серія : Економіка. - 2016. - Т. 21, Вип. 7(2). - С. 160-163. - Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vonu_econ_2016_21_7\(2\)_35](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vonu_econ_2016_21_7(2)_35).
101. Юрій С. М. Теоретичні засади місцевого самоврядування: законодавче визначення та перспективи розвитку [Електронний ресурс] / С. М. Юрій // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Економіка і менеджмент. - 2016. - Вип. 18. - С. 145-148. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_eim_2016_18_31.